

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za fonetiku

Mateja Keča

METODIČKI PRISTUP DEBATI U NASTAVI

Diplomski rad

Mentor: doc.dr.sc. Jelena Vlašić Duić

Zagreb, ožujak 2015.

PODACI O AUTORU

Ime i prezime: Mateja Keča

Datum i mjesto rođenja: 03.10.1988., Zagreb

Studijske grupe i godina upisa: Fonetika/Informacijske znanosti, 2010.

Lokalni matični broj studenta: 247313

PODACI O RADU

Naslov rada na hrvatskom jeziku: „Metodički pristup debati u nastavi“

Naslov rada na engleskom jeziku: „Teaching methodology approach to debate in class“

Broj stranica: 38

Broj priloga: 0

Datum predaje rada: 02.03.2015.

Sastav povjerenstva koje je rad ocijenilo i pred kojim je rad obranjen:

- 1.
- 2.
- 3.

Datum obrane rada:

Ocjena:

Potpis članova povjerenstva:

1. -----

2. -----

3. -----

Sadržaj

1. UVOD	1
2. POVIJEST GOVORNIŠTVA	2
3. DEBATA.....	3
3.1. DEFINICIJA I KARAKTERISTIKE DEBATE.....	3
3.2. POVIJEST DEBATE	4
3.3. VRSTE DEBATA	5
3.3.1. KARL POPPER DEBATA	5
3.3.1.1. TIJEK KP DEBATE	7
3.3.1.2. ZADACI GOVORA I GOVORNIKA U KP DEBATI	8
3.3.2. PARLAMENTARNA DEBATA	9
3.3.3. OXFORD-STYLE DEBATA	11
3.3.4. LINCOLN-DUGLAS DEBATA.....	11
3.4. PREDUVJETI ZA DEBATU.....	12
3.5. ZAŠTO DEBATA U NASTAVI?.....	113
3.6. SURADNIČKO UČENJE.....	113
3.7. CILJEVI DEBATNOG PROGRAMA U ŠKOLI.....	15
3.7.1. RAZVOJ KRITIČKOG MIŠLJENJA.....	15
3.7.2. RAZVOJ KOMUNIKACIJSKIH VJEŠTINA.....	16
3.7.3. RAZVOJ SOCIJALNIH VJEŠTINA.....	16
3.7.4. RAZVOJ SAMOPOŠTOVANJA	17
3.7.5. RAZVOJ DEMOKRATSKOG PONAŠANJA.....	17
3.7.6. VREDNOVANJE INFORMACIJA.....	18
3.7.7. DUGOROČNI CILJ	18
3.8. DEBATA U HRVATSKIM SREDNJIŠKIM ŠKOLAMA.....	18
3.9. MODIFIKACIJA DEBATE ZA NASTAVU – DN DEBATA	22
3.9.1. PRAVILA DN DEBATE	22
3.9.2. TIJEK DN DEBATE.....	223
3.9.3. ZADACI SUDIONIKA DN DEBATE:	223

3.10. PISMENA PRIPREMA ZA NASTAVNI SAT GOVORNIŠTVA	27
3.10.1. PLAN PLOČE (PowerPoint prezentacija)	28
3.11. TEZE ZA DEBATU.....	31
4. ZAKLJUČAK	333
5. SAŽETAK.....	344
6. SUMMARY	355
7. POPIS LITERATURE	366

1. UVOD

Od kada je ljudi i komunikacije među njima, od tada postoje i rasprave. Svaki je čovjek jedinka za sebe i njegovo mišljenje razlikuje se od mišljenja drugog čovjeka. Rasprava kao formirana govornička vrsta razvija se još u vrijeme starog vijeka, no svoj procvat doživljava u 18. stoljeću u obliku debate, slične onoj koju danas poznajemo.

Debata je svakodnevno prisutna u medijima kroz političke, gospodarske i religijske teme, ali i ostale teme iz svakodnevnog života. Popularizirana je i kroz zabavljački format u kojem ljudi iz javnog života iznose svoje mišljenje o različitim temama i suprotstavljaju ga protivnicima.

Debatni klubovi u sklopu engleskih sveučilišta popularizirali su natjecateljski oblik debate još prije više od dva stoljeća. Danas je takav oblik vrlo popularan među studentima, srednjoškolcima, a u zadnje vrijeme sve više i među osnovnoškolcima.

U suvremenoj didaktici istaknuta je važnost interaktivne nastava. Različiti oblici rasprave, među koje spada i debata, jedni su od najkorisnijih i učenicima najzabavnijih načina učenja.

Debati u nastavi možemo pristupiti s dva aspekta. Prvi je podučavanje debate kao govorničke vrste na nastavi hrvatskog jezika ili još detaljnije na nastavi govorništva kao izbornog predmeta. Drugi je korištenje debate kao nastavnog pomagala u različitim, pogotovo društveno-humanističkim predmetima. U ovom ću radu pokušati što bolje približiti metodički pristup debati u nastavi uzimajući u obzir oba aspekta.

2. POVIJEST GOVORNIŠTVA

Govorništvo, koje je staro kao i sam govor, razvilo se pojavom društvenog života i razvijalo se zajedno s njim. U predhomersko vrijeme poseban se naglasak stavlja na odgoj aristokratske mladeži, Ona je, uz ratnu vještinu, liječništvo i glazbu, morala usavršavati i govor koji je bio smatran Božjim darom. Teorija i umijeće retorike u antici doživljava svoj procvat, a posebno se cijeni u tzv. Periklovo doba (sredina 5. stoljeća prije Krista) poznato još i kao razdoblje grčke demokracije. U tom je periodu posebno istaknuta bila retorika u području prava (iako pravo kao znanstvena disciplina tada još nije bilo poznato). S posebnom su se pažnjom pripremali govori obrane i optužbe, a uobičajeni se govor na sudu sastojao od 5 dijelova: uvod (*exordium*) kojim je govornik htio privući pozornost sudaca i steći njihovu naklonost, pripovijest (*narratio*) – kratko i jezgrovito objašnjavanje okolnosti počinjenog djela, dokazivanje (*argumentatio*) – iznošenje dokaza, pobijanje protivnikovih tvrdnji (*refutatio*) te zaključak (*peroratio*) u kojem je govornik sažeo najznačajnije tvrdnje, a zatim ih primjerenim tumačenjem pokušao okrenuti u svoju korist. Iz priloženog se vrlo jasno vidi da su već tada dani temelji za koncepciju govora koju i danas koristimo.

U antici su se razvila dva temeljna pravca poučavanja retorike – sofistička retorika kojoj je svrha bila poučavanje uspješnosti uvjeravanja bez obzira na istinu te drugi koji su zagovarali govornici poput Platona, Sokrata i Aristotela i kojima je istina bila ideal i glavni cilj. Jedno od najznačajnijih djela koja su nam ostala iz tog razdoblja zasigurno je Aristotelova „*Retorika*“ čiji je prvi dio posvećen upravo teoriji govorništva i u kojem Aristotel ističe tri čimbenika u govoru: osobu koja govori, predmet o kojem se govori i osobu kojoj se govornik obraća. Razlikuje i tri vrste govorništva: političko (savjetodavno), sudsko i epideiktčko (koje kudi ili hvali) te oštro kritizira prethodne sastavljачe različitih uputa za govorničku vještinu smatrajući kako se oni, umjesto uzvišenijem i dostojnijem političkom govorništvu, posvećuju sudskom govorništvu kojim se brže i jednostavnije dolazi do uspjeha. U govoru trima elementima pridaje posebnu važnost – uvjerljivim i argumentiranim dokazima, jezičnom iskazu dokaza te izboru i redu riječi u govoru.

Govoreći o antičkoj retorici, nikako se ne smije izostaviti ni Marko Tuliје Ciceron, rimski govornik, državnik i filozof koji je živio u 1. stoljeću prije Kista. Inspiriran grčkom retorikom i filozofijom, posebno se ugledao na Aristotelovu znanstvenu misao, bio je toliko utjecajan da se to vrijeme rimske kulture naziva još i „Ciceronovo doba“. Njegova je

govornička karijera bila duga i slavna o čemu svjedoči i 58 njegovih sačuvanih govora („*Protiv Katiline*“, „*Za Milona*“, „*Filipike*“...) te djela s područja retorike kao što su „*Govorničke podjele*“, „*Govornik*“, „*Brut ili O slavnim govornicima*“, „*Topika*“ i „*O govorniku*“ („*De Oratore*“) – njegov najbolji i najopsežniji retorički spis, metodički dijalog o govorništvu u tri knjige. Za Cicerona je cilj govorništva bio uvjeriti znanjem te uzbuditi vanjskim sjajem, a u tome je očit utjecaj dvaju različitih pogleda – Platona i sofista. Naglasak je stavljao na pristup samom govoru koji je uključivao: određivanje teme ili predmeta govora, predstavljanje cilja koje će se govorom ostvariti i pismenu pripremu govora.

U srednjem je vijeku antička retorika zadržala svoju važnost, a najviše se očuvala u crkvenim krugovima gdje je korištena kao sredstvo približavanja Boga puku i obrnuto. U tom se periodu posebno istaknuo Aurelije Augustin.

U 15. i 16. stoljeću, u vrijeme humanizma i renesanse oživjelo je zanimanje za antiku pa je samim time porastao i interese za retoriku. Aktualizirala se antička podjela faze govora na pronalaženje teme, prikupljanje građe, pamćenje i izricanje te je govorništvo postalo sastavnim dijelom tadašnjeg odgojno-obrazovnog školskog sustava. S posebnom se pažnjom istražuju djela i nauk velikana antičke retorike kao što su Aristotel, Platon ili Ciceron.

U 19. stoljeću retorika gubi utjecaj i ugled jer su romantičari iznimno cijenili pjesničko nadahnuće i originalnost što se nije uklapalo u retoričke zahtjeve sa razrađenim sustavom pravila. Ponovo dolazi do svog procvata za vrijeme Prvog i Drugog svjetskog rata.

Danas se u mnogim zapadnoeuropskim i američkim školama govorništvo izučava kao obavezan ili izborni školski predmet (Šego, 2005).

3. DEBATA

3.1. DEFINICIJA I KARAKTERISTIKE DEBATE

Škarić (2000:16) u *Temeljima suvremenog govorništva* debatu definira kao „razgovor na temu o kojoj sudionici zauzimaju oprečna stajališta“. U debati načelno sudjeluju dvije suprotstavljene skupine uz prisutnost sudaca – slušatelja. Osim u slučaju estradne i zabavljачke, cilj debate nije natjecanje, već razborito razrješenje dileme te zbog toga njen

ishod ovisi o argumentaciji, logičnosti i oštromnosti. Najčešće se vode oko stručnih, znanstvenih, političkih i sudskih dilema.

Ona je formalizirana, strukturirana i argumentirana rasprava na unaprijed zadanu temu u kojoj se suočavaju dvije suprotstavljene strane – afirmacijska i negacijska s točno definiranim zadacima. Cilj afirmacijske ekipe je dokazati zadanu tezu nudeći za nju čvrstu argumentaciju, dok negacijska ekipa mora osporiti istu tezu svojim argumentima i pobiti afirmacijske argumente nudeći protuargumente (Lukić, 2013).

Za svaku je debatu nužna jasno oblikovana teza. Kako ne bi došlo do krivog tumačenja, zadatak prvih govornika je jasno definiranje teze i pojmova u debati.

Debata je načelno formirana kao uvodna riječ obaju skupina, središnjeg dijela rasprave te završne riječi predstavnika afirmacijske i negacijske skupine.

Neki oblici debate imaju i voditelja čija je zadaća sprječavanje skretanja rasprave s glavne teme, kontrola vremena pojedinih govora i upozoravanje (a eventualno i teže sankcije) u slučaju vrijeđanja ili neprimjerenog govora među govornicima. Zadaću voditelja u razredu može preuzeti nastavnik ili učenik koji je pripremljen za tu funkciju te je detaljno upoznat sa svojim dužnostima. Specifičan primjer takve vrste debate jest i popularna tv-emisija „Parlaonica“ koja nema strogu strukturu govora već se pojedinci iz svake skupine javljaju za riječ o zadanoj tezi, a voditelj debate kontrolira pravilan raspored prava na riječ obiju skupina te uključuje manje aktivne članove.

3.2. POVIJEST DEBATE

U skolastici tijekom srednjeg vijeka javlja se formaliziran oblik debate osmišljen za otkrivanje i uspostavljanje istine u teologiji i znanosti. Fiksna pravila debatiranja zahtijevala su ovisnost o tradicionalnim autoritetima, ali i razumijevanje argumenata obiju strana.

Iako debata u različitim oblicima ima dugu povijest koja se može pratiti sve do filozofskih rasprava u antičkoj Grčkoj, suvremeni oblici debate javljaju se u doba prosvjetiteljstva u 18. stoljeću. Debatna društva se u tom periodu osnivaju u Londonu i vrlo brzo potiču nevjerojatno aktivnu kulturu debate među građanstvom. Teme debata bile su široke – od aktualnih događaja i politike pa sve do ljubavi i braka. Na sudjelovanje su bili dobrodošli članovi svih društvenih slojeva i oba spola, što je činilo dobar primjer širenja društvene sfere u doba

prosvjetiteljstva i djelovalo kao svojevrsna platforma za razvoj kritike i filozofije, kao i za društveni razvoj (Andrew, 1996).

Svećenik John Henley 1726. godine osniva oratorij sa svrhom reformiranja načina na koje se izvode javne prezentacije pri čemu je uvelike iskoristio moć tiskanih medija i radio na reklamiranih vlastitih predavanja te ubrzo postaje sveprisutni dio javne sfere Londona. Osim toga, pripomaže formiranju novog debatkog kluba dajući na korištenje svoj stan u londonskoj četvrti Newport gdje su se odvijale javne rasprave, a prihod od ulaza bio je namijenjen poboljšanju rada kluba. Takve su javne rasprave ubrzo postale vrlo popularne i sve je veći broj građana bio voljan platiti kako bi se zabavljali slušajući ih. Do 1780. godine 35 društava i klubova po Londonu oglašavalo je i organiziralo javne rasprave na kojima se znalo okupiti i preko tisuću ljudi. Raspravu je vodio moderator koji je bio zadužen za regularnost, sudionici bi dobili na raspolaganje određenu količinu vremena kako bi iznijeli svoje stajalište, a zatim bi se glasanjem odlučivalo o pobjedniku. Uvrede drugih govornika ili kletve kao i odstupanje od teme, bili su strogo zabranjeni i jako se pazilo na pristojnost i govornički bonton.

Prvo studentsko debatkno društvo osnovano je 1794. godine pod nazivom „St. Andrews“, a 1815. godine osniva se Cambridge Union koji je i danas najstarije debatkno društvo koje djeluje u kontinuitetu. To je poslužilo kao primjer i ostalim sveučilištima te se ubrzo osnivaju društva i klubovi na Oxfordu i Yaleu i sve se više popularizira debata kao raspravljачka forma među studentima (Haapala, 2012).

3.3. VRSTE DEBATA

3.3.1. KARL POPPER DEBATA

Karl Popper (KP) format debate dobio je ime po jednom od najistaknutijih filozofa 20. stoljeća. Jedna je od najpopularnijih oblika debate među učenicima, a ujedno je i prvi format debate koji se počeo koristiti u Hrvatskom debatknom društvu (www.hdd.hr). On uključuje ukupno 6 govornika, po tri u svakoj ekipi. Ekipa koja se zalaže za određenu tezu u ovom se formatu zove afirmacija, a ekipa koja negira tezu i pobija afirmacijsku ekipu je negacija.

Debata u ovom formatu traje ukupno 60 minuta, a sastoji se od govora pojedinih govornika te unakrsnih ispitivanja u kojima se susreću članovi suprotstavljenih ekipa. Prvi govornici svake od ekipa imaju govore u trajanju 6 minuta, a drugi i treći govornik 5 minuta, dok unakrsna ispitivanja traju po tri minute.

Osim uobičajene KP debate često se provodi i tzv. KP –vrijednosna (engl. *value*) debata. To je jedan od oblika KP debate, ujedno i najčešći (barem u Hrvatskoj). U ovom formatu ekipe se sukobljavaju oko neke teme npr. smrtne kazne i onda svaka strana pokušava opravdati svoj stav prema smrtnoj kazni sa svog vrijednosnog stajališta. Afirmacijska strana mora obraniti svoju argumentaciju dok negacija mora dokazati da afirmacijski argumenti ne stoje. Negacija također mora obraniti svoje argumente koje afirmacija napada. Sudac odlučuje koja je ekipa bolje obranila svoje vrijednosti i u većoj mjeri dokazala kako argumenti suprotne strane no stoje.

Debata u Karl Popper (KP) formatu bavi se relevantnim i često kontroverznim tezama te stavlja naglasak na razvijanje vještina kritičkog mišljenja i toleranciju za različite točke gledišta – stoga debatanti surađuju u timovima od tri člana, a moraju istražiti i pripremiti obje strane teze. Svaka ekipa dobiva priliku izložiti svoje argumente i postaviti pitanja suprotnoj ekipi. Sudac na kraju debate daje konstruktivne povratne informacije – komentira logičke pogreške, nedostatne dokaze ili argumente koje su debatanti možda previdjeli.

Karl Popper debata bi trebala biti usredotočena na suštinu kontroverznih pitanja, naglašavati toleranciju za različita gledišta, stavljati naglasak na razvoj analitičkih misaonih vještina, poticati sudionike u tome da prepoznaju vrijednost timskog rada te omogućiti učenicima da debatiraju na mnogo različitih teza.

U KP debati primjerene su mnoge vrste teza koje bi trebale biti usmjerene na temeljne elemente pitanja o kojem će se raspravljati i biti pažljivo sročene kako bi obje ekipe imale jednaku „startnu poziciju“ na samom početku debate, odnosno kako u samom postavljanju teze niti jedna ekipa ne bi imala prednost.

Na samom početku debate, u prvom govoru, afirmacijska je strana zadužena za definiranje i interpretiranje teze onako kako bi ona bila suvislo interpretirana u javnoj sferi. Afirmacijska ekipa nije dužna ponuditi doslovnu interpretaciju teze već im je iznijeti prikladnu argumentaciju u skladu sa svojom interpretacijom teze. U tu svrhu ekipa mora iznijeti jedan ili više argumenata u prilog teze (u skladu s njihovom interpretacijom) i držati se te argumentacije tijekom čitave debate.

Negacijska ekipa argumentira protiv afirmacijske pozicije i ako smatra da nije razumna, može osporiti afirmacijsku interpretaciju teze ili bilo koji dio afirmacijske argumentacije te ponuditi vlastitu. Na primjer, može osporiti interpretaciju teze, činjenične i logičke osnove afirmacijske argumentacije ili pretpostavke koje leže u osnovi tvrdnji afirmacije.

Istraživanje teze završava prije početka debate. Jednom kad debata počne, sudionici ne mogu istraživati (npr. na internetu, elektroničkim ili bilo kojim drugim sredstvima). Također, ni

vanjske osobe ne mogu pružiti informacije debatantima. Debatanti se imaju pravo koristiti pisanim materijalima koje su sa sobom donijeli na debatu.

Na zahtjev suca ili oponentske ekipe debatanti trebaju biti spremni pružiti potpune podatke o njihovom izvoru. Ekipa mora imati podatke o materijalu koji citira tako da druga ekipa i sudac mogu sami pronaći iznesene informacije. Uobičajeno je da takve informacije uključuju ime autora (ako ono postoji), ime i datum izdavanja (i broj stranice, ako je dostupna) ili URL mrežne stranice.

Debatanti bi se trebali ponašati u skladu s intelektualnim poštenjem, što znači da bi učenici trebali citirati argumente i statistike istinito, nikad ne izmišljajući izvore ili podatke.

Svaka debatna ekipa se sastoji od tri osobe koje će govoriti u onim ulogama koje najave na početku debate. Debatanti mogu zamijeniti uloge u debati između rundi (Ajduković, 2008).

3.3.1.1. TIJEK KP DEBATE

Afirmacijska i negacijska ekipa imaju jednaku količinu vremena za iznošenje svojih argumenata. Debata se sastoji od deset dijelova: šest govora i četiri unakrsna ispitivanja (engl. *cross-ex*).

Redoslijed dijelova KP debate je sljedeći:

Prvi afirmacijski govor A1 (6 minuta)

Prvo negacijsko unakrsno ispitivanje - N3 pita A1 (3 minute)

Prvi negacijski govor N1 (6 minuta)

Prvo afirmacijsko unakrsno ispitivanje – A3 pita N1 (3 minute)

Drugi afirmacijski govor A2 (5 minuta)

Drugo negacijsko unakrsno ispitivanje – N1 pita A2 (3 minute)

Drugi negacijski govor N2 (5 minuta)

Drugo afirmacijsko unakrsno ispitivanje – A1 pita N2 (3 minute)

Treći afirmacijski govor A3 (5 minuta)

Treći negacijski govor N3 (5 minuta)

Svaka debata uključuje i 16 minuta za pripremu (po osam minuta za svaku ekipu). Ovo vrijeme ne mora se koristiti na nekom određenom mjestu tijekom debate, već ga svaka ekipa samostalno raspodjeljuje u količini koju sama odabere, prije unakrsnog ispitivanja ili idućeg govora (Broda-Bahm i sur. 2004:137).

3.3.1.2. ZADACI GOVORA I GOVORNIKA U KP DEBATI

1. Afirmacijski konstruktivni (A1)

U ovom govoru afirmacija treba ponuditi kompletnu argumentaciju u prilog teze. Iako sljedeći afirmacijski govornici mogu ponavljati argumente i proširivati ih tijekom debate, prvi afirmacijski govornik mora prikazati afirmacijsku argumentaciju u cijelosti, uključujući i kriterij i sve definicije koje ta ekipa smatra potrebnima.

2. Prvo negacijsko unakrsno ispitivanje

Od debatanata se očekuje da su okrenuti publici, a ne jedan prema drugome. Negacijski debatant treba postavljati pitanja, a ne iznositi govore. Afirmacijski debatant treba odgovarati na ta pitanja, a ne iznositi govore ili postavljati protupitanja, u svojim se odgovorima složiti s negacijskom pozicijom, ali je zadatak negacije da to iskoristi u prvom sljedećem govoru.

Članovi ekipa koji ne sudjeluju u unakrsnom ispitivanju ne bi trebali pomagati prijedlozima, postavljanjem pitanja ili odgovaranjem na njih. Nije dopuštena usmena komunikacija između člana koji sudjeluje u unakrsnom ispitivanju i ostalih članova njegove ekipe.

3. Negacijski konstruktivni govor (N1)

Kao i afirmacija u svom prvom govoru, negacija bi trebala ponuditi kompletnu argumentaciju protiv negacijske pozicije. Afirmacijska definicija, ukoliko se ne ospori u ovom govoru, smatra se važećom. Slično tome, ako negacija ne ponudi alternativni kriterij, smatra se da je afirmacijski kriterij relevantan za dotičnu debatu. Konačno, negacijska ekipa treba osporiti afirmacijske argumente; u suprotnom, smatra se da su ovi argumenti prihvatljivi.

4. Prvo afirmacijsko unakrsno ispitivanje

Na njega se odnose ista pravila kao na prvo negacijsko unakrsno ispitivanje.

5. Prvo afirmacijsko pobijanje/obrana (A2)

Afirmacija u ovom govoru ima dva zadatka. Prvo, treba iznijeti svoje pobijanje negacijske argumentacije. Drugo, mora odgovoriti na negacijska pobijanja (odnosno, negacijske prigovore afirmacijskoj argumentaciji). Ako afirmacijski govornik ne pobije određenu točku negacijske argumentacije, ona ostaje stajati; ako afirmacijski govornik ne odgovori na određene prigovore negacije, to znači da afirmacija na njih pristaje. Može se iznijeti nove dokaze za postojeće argumente.

6. Drugo negacijsko unakrsno ispitivanje

Na njega se odnose ista pravila kao na prvo negacijsko unakrsno ispitivanje.

7. Prvo negacijsko pobijanje/obrana (N2)

Zadaci ovog govora jednaki su zadacima drugog govora afirmacije: prvo, govornik treba odgovoriti na pobijanja koja je iznijela afirmacija, drugo, treba nastaviti napad na afirmacijsku argumentaciju. U ovoj točki debate, negacijski govornik može početi skretati pažnju na točke koje je suprotna ekipa propustila. To znači da će ukazati na dijelove na koje afirmacija nije odgovorila. Smatra se da je na te propuštene točke afirmacija pristala. Mogu se ponuditi novi dokazi za postojeće argumente.

8. Drugo afirmacijsko unakrsno ispitivanje

Na njega se odnose ista pravila kao na prvo negacijsko unakrsno ispitivanje.

9. Drugo negacijsko pobijanje/obrana (A3)

Zadaća trećeg afirmacijskog govornika je reaktivna: trebao bi obnoviti pobijanja koja nisu završena. To obično znači isticanje mana u negacijskom pobijanju/obrani. U ovom trenutku debate, većina dobrih debatanata će namjerno propustiti (dopustiti da propadnu) određene točke debate i skrenuti pažnju suca na ključna pitanja debate. Govornik može i ne mora dati uputu sucu, odnosno formulirati standard po kojem se ta debata treba prosuditi. Mogu se iznijeti novi dokazi za postojeće argumente.

10. Drugo negacijsko pobijanje/obrana (N3)

U suštini, ovaj govor negacije je analogan trećem govoru afirmacije. Suci bi osobito trebali pripaziti na iznošenje novih argumenata u ovom govoru, budući da afirmacija na njih ne može odgovoriti, pa je to osobito nefer. Sudac bi trebao ignorirati bilo kakve nove argumente (Ajduković, 2008).

3.3.2. PARLAMENTARNA DEBATA

Parlamentarna debata predstavlja formalno nadmetanje u rasuđivanju i retoričkoj vještini po uzoru na onu u britanskom parlamentu. Vodi se između dva tima (Vlada i Opozicija), svaki po dva člana, razmatraju tezu koja je dana parlamentu. Debatu vodi predsjedavajući, a pobjednički tim određuje sudac, odnosno sudski panel u kome obavezno sudjeluje neparan broj sudaca. U parlamentarnoj debati naglasak je na brzom rasuđivanju, logičkoj argumentaciji i analizi, kao i na retorici i moći uvjeravanja. Predsjedavajući daje riječ govornicima koji su na redu, vodi računa o vremenu i najavljuje kraj prve, početak i kraj

posljednje minute govora, obično udarcem o stol. Osim toga, on reagira na primjedbe sudionika, na kršenje pravila i osobne uvrede debatanata.

U pravilu, u parlamentarnoj debati ne postoji vrijeme za pripremu tijekom same debate već odmah nakon završetka jednog govora kreće sljedeći. Svaki je govor vremenski ograničen i sudionici se moraju držati tog ograničenja. Ako debatant prekorači dozvoljeno vrijeme, predsjedavajući mu oduzima riječ i daje ju sljedećem.

Po uzoru na britansku parlamentarnu tradiciju svaka teza počinje riječima „ovaj dom“ (npr.: „Ovaj dom vjeruje da nam je potrebno više vrtića“, „Ovaj dom bi ukinuo smrtnu kaznu“...). Predsjednik Vlade (prvi govornik afirmacije) ima obavezu u svom govoru interpretirati i definirati tezu kako bi se o njoj dalje moglo debatirati, ima je pravo staviti u određeni vremenski i prostorni kontekst, ali ipak ostaviti Oporbi (negaciji) mjesta za argumentiranje. Interpretacija teze ne smije se zasnivati na specifičnom znanju koje posjeduju samo stručnjaci na određenom polju. Ona mora biti takva da je na nju moguće debatirati uz pomoć znanja koja se stječu općim obrazovanjem ili iz svima dostupnih izvora. Vođa Opozicije (prvi govornik negacije) u svom govoru može pobiti interpretaciju Vlade ako se s navedenom ne slaže te je u tom slučaju dužan ponuditi alternativno tumačenje. U slučaju da to ne učini, svi se debatanti moraju držati afirmacijskog tumačenja tijekom cijele debate.

Debatanti se međusobno ne obraćaju vlastitim imenima već njihovim „funkcijama“ (Predsjednik Vlade, Predsjednik Oporbe, član Vlade, član Oporbe) te zbog toga nije potrebno predstavljanje na početku svakog govora (opis parlamentarne debate prema: Cerović, 2009).

Tijek govora u parlamentarnoj debati:

- 1) **konstruktivni govor predsjednika Vlade** (7 minuta) – interpretira tezu, jasno i precizno iznosi stav Vlade, potkrjepljuje stav argumentima
- 2) **konstruktivni govor vođe Opozicije** (8 minuta) – potvrđuje interpretaciju Vlade ili iznosi vlastitu, iznosi stav Opozicije, odgovara na argumente Vlade, predstavlja svoju analizu problema, izlaže strategiju
- 3) **konstruktivni govor člana Vlade** (8 minuta) – osporava analizu protivničke ekipe, rekonstruira i ojačava stav Vlade
- 4) **konstruktivni govor člana Opozicije** (8 minuta) – uvodi nova pitanja, proširuje analizu, prebacuje teret dokaza na Vladu
- 5) **rekonstruktivni govor Predsjednika Opozicije** (4 minute) – osvrće se na glavna pitanja, pojašnjava slučaj novim primjerima, pravi jasnu razliku između vlastitog slučaja i slučaja Vlade, donosi zaključak

6) **rekonstruktivni govor Predsjednika Vlade** (5 minuta) – sumira debatu, analizira ključne točke sukoba, pojašnjava slučaj novim primjerima, pravi jasnu razliku između vlastitog slučaja i slučaja Opozicije, iznosi zaključak

U rekonstruktivnim govorima nije dozvoljeno uvoditi nove argumente.

3.3.3. OXFORD-STYLE DEBATA

Oxford Style debata nastala je unutar debatnog društva engleskog sveučilišta Oxford. Predstavlja raspravljajući format u kojoj dvije suprotstavljene strane diskutiraju oko zadane teme. Sadrži po tri govora afirmacije i negacije koji traju po sedam minuta te završnu riječ od dvije minute za obje ekipe. O pobjedniku odlučuje publika koja se na početku debate izjašnjava o svojem stajalištu o debatnoj tezi ocjenama od 1 do 7 pri čemu jedan znači „uopće se ne slažem s tezom“, a 7 „u potpunosti se slažem s tezom. Na kraju debate provodi se još jedno ispitivanje, a pobjedu odnosi ona ekipa koja je „pogurala“ publiku više na svoju stranu (www.oxford-union.org).

3.3.4. LINCOLN-DUGLAS DEBATA

Lincoln Douglas debata dobila je ime po takozvanoj „Velikoj debati“ iz 1858. godine koja se sastojala od sedam manjih između republikanca Abrahama Lincolna i demokrata Stephena Douglasa u borbi za mjesto u Senatu američke savezne države Illinois. Glavna tema svih debata bila je ropstvo.

Danas se taj oblik debate primarno provodi u američkim srednjim školama iako postoji i oblik koji se prakticira na fakultetima i naziva se NFA LD (National Forensic Association Lincoln-Douglas). U njoj debatiraju dva govornika, a fokus je uglavnom na primjeni filozofskog pristupa na stvarne svjetske probleme. Poanta je da oba govornika debatiraju na obje strane, jednom kao afirmacija, a drugi put kao negacija. Poseban je naglasak stavljen na vrijednosne strukture, argumentaciju, unakrsno ispitivanje te efektivnost sažimanja i završne riječi (opis LD debate prema: Broda-Bahm i sur., 2004:140).

Tijek govora u Lincoln-Douglas debati:

- 1) Konstruktivni govor afirmacije (6 minuta)
- 2) Unakrsno ispitivanje – govornik negacije ispituje govornika afirmacije (3 minute)
- 3) Konstruktivni govor negacije (7 minuta)

4) Unakrsno ispitivanje – govornik afirmacije ispituje govornika negacije (3 minute)

5) Pobijanje afirmacije (4 minute)

6) Osporavanje negacije (4 minute)

7) Pobijanje afirmacije (3 minute)

Svaki govornik ima na raspolaganju 4 minute za pripremu govora.

3.4. PREDUVJETI ZA DEBATU

Uzmemo li u obzir da u svakoj debati aktivno sudjeluje 6 učenika (ne računajući mjeraca vremena i ostatak razreda koji se uključuje u raspravu), bilo bi dobro napraviti otprilike 5 debata tijekom školske godine kako bi se svi učenici okušali u ulozi debatanata. U prvim debatama trebali bi sudjelovati učenici koji već imaju debatno iskustvo, oni koji su izrazito aktivni na nastavi i imaju konstruktivan odnos prema radnim zadacima. S obzirom na to da u svakom razredu postoje učenici koji su povučeni ili imaju strah od javnog nastupa pa zbog toga eventualno mogu odbijati sudjelovanje u debati, njima u početku treba dati druge zadatke kao što su uloga mjeraca vremena, pisanje eseja na tezu debate ili slično. Na taj način će ih se lakše pripremiti na debatiranje.

Osim obrađivanja nastavnog sata debate u sklopu govorništva ili hrvatskog jezika, debata je prikladna i za provođenje na u drugim humanističkim predmetima kao što su etika, vjeronauk, sociologija, politika i gospodarstvo, zdravstveni i građanski odgoj, filozofija, povijest ili strani jezik. Nastavni sat na kojem se provodi debata trebalo bi održati nakon odradene nastavne cjeline koja će biti sastavni dio debatne teze. Bitno je uzeti temu u kojoj se određenom problemu može pristupiti iz različitih (suprotstavljenih) stajališta.

Teza koja se odabire za debatiranje mora biti takva da ju je moguće i dokazati i osporiti je, neka koja donosi moralnu dilemu ili sukob vrijednosti. Uvijek mora biti pozitivno formulirana (ne „Republika Hrvatska ne treba ući u Europsku uniju“, nego: „Treba zaustaviti proces integracije Republike Hrvatske u Europsku uniju“).

Nastavnik unaprijed treba odrediti tezu debate, odrediti strane i debatante te imenovati mjeraca vremena. Kako bi bio uvjeren da će priprema debate biti uspješna, mora uputiti učenike u lekcije iz udžbenika, teme obrađene na nastavi i dodatne izvore literature koji će im biti korisni za pripremu te im dati rok za predaju pripreme.

Što se ocjenjivanja tiče, ono ovisi o individualnom odabiru nastavnika, ali je potrebno unaprijed odrediti kriterije ocjenjivanja. Svaku ocjenu treba ukratko obrazložiti, a trebala bi proizlaziti iz dva kriterija: usvojenost sadržaja (koja proizlazi iz razine znanja iskazane kroz govor, unakrsno ispitivanje i razradu argumentacije – razumijevanje i reprodukcija sadržaja, dodatno znanje u odnosu na obrađeno gradivo na nastavi, pravilno korištenje pojmova, povezivanje s drugim predmetima i društvenom svakodnevicom) te primjena usvojenih sadržaja (proizlazi iz kvalitete učenikovog govora i odnosa prema debati – argumentacija, prezentacija i organizacija) (Lukić, 2013).

3.5. ZAŠTO DEBATA U NASTAVI?

Debata kod učenika potiče kritičko mišljenje i oblikovanje argumentiranih stavova. Ona nije samo uvriježeno mišljenje o nečemu pa je korisno smještati učenike u ekipu koja zagovara stajalište koje taj učenik osobno ne zastupa. Potiče se i analitičko mišljenje, razlučivanje bitnog od nebitnog, razlučivanje uzročno-posljedičnih veza te povezivanje kompleksnog sadržaja. Učenicima se omogućava razumijevanje strukture argumenata, dokazivanje, potkrepljivanje i pobijanje argumenata kao i njihova primjena u praksi. Neizostavni utjecaji debate su i jačanje komunikacijskih vještina kroz aktivno slušanje i aktivno govorenje, organizacijske vještine (pravilno artikuliranje govore, vođenje bilješki, kontrola vremena) i prezentacijske vještine (umijeće javnog nastupa, jačanje samopouzdanja). Grupni rad na pripremi debate potiče društvene vještine dodatno povezujući učenike međusobno, ali i s nastavnikom. Učenici dobivaju iskustvo timskog rada i mirnog rješavanja problema argumentiranom raspravom umjesto sukobom što će im biti od velike koristi u budućnosti. Promjena uobičajenog nastavnog sata iz predavačkog u interaktivni korištenjem debate kao nastavne metode značajno se utječe na proširivanje i povezivanje znanja iz različitih područja o kojim se debatira, podiže kvalitetu nastave na višu razinu i utječe na kvalitetu radne atmosfere (Lukić, 2013).

3.6. SURADNIČKO UČENJE

Osim sa samim sobom, dijete potrebe zadovoljava i u socijalnom okuženju te je stoga vrlo bitno razvijati socijalne vještine kao što su komunikativnost, recipročnost, empatija, suradnja i prilagođavanje (Thomas i Nisbet, 1970; prema Kadum-Bošnjak, 2012). Sudjelovanjem u suradničkim skupinama i savladavanjem navedenih vještina postiže se jačanje individualne motiviranosti i ustrajnosti, javlja se odgovornost prema drugima, poboljšava se komunikacija u grupi, razvijaju se prijateljski odnosi prema članovima grupe, povećava se grupna učinkovitost i djelotvornost te se postiže bolje i kvalitetnije rješavanje socioemocionalnih problema članova grupe (Hare, 1976; prema Kadum-Bošnjak, 2012).

Suradnja se prvenstveno postiže odstupanjem od vlastitog prvenstva pa zato zna doći do poteškoća u njenoj realizaciji. Kako bi se onda postigla, valja udovoljiti nekim preduvjetima: pristajanje na suradnju svakog pojedinog člana skupine i kvalitetna komunikacija i usklađivanje s drugima, a najintenzivnija i najkvalitetnija suradnja postiže se ako među članovima skupine postoji pozitivna međuovisnost.

Suradničko ili kooperativno učenje je zajedničko učenje učenika u paru ili u manjim skupinama kojem je cilj rješavanje zajedničkih zadataka, proučavanja i istraživanja zajedničke teme ili nadogradnja uzajamne spoznaje radi stvaranja i razvijanja novih ideja, novih kombinacija ili jedinstvene inovacije (Meridith i dr., 1998; prema Kadum-Bošnjak, 2012).

Ono je jedno od najkvalitetnijih alata u obrazovanju kojim se stječu međukulturalne kompetencije, razbijaju stereotipi i daju jednake šanse svima uz različiti pristup procesu učenja. Temelji se na ideji da će učenici lakše otkriti, spoznati i razumjeti složene pojmove ako međusobno razgovaraju o njima. Rezultati brojnih istraživanja pokazuju da učenici koji imaju priliku učiti na ovakav način uče brže i lakše, a znanje im je dugotrajnije. Idealno je za korištenje pri uvođenju složenih umijeća koja imaju više ispravnih odgovora te omogućuje održavanje uspješne nastave i povećanje motivacije učenika (Bruning i Saum, 2008; prema Kadum-Bošnjak, 2012). Baš te kriterije zadovoljava debata koja kao jedan od oblika suradničkog učenja u nastavi doprinosi učinkovitijem usvajanju znanju u različitim obrazovnim područjima, potiče nemotivirane i manje motivirane učenike na aktivnije sudjelovanje u nastavi, potiče razvoj kritičkog, kreativnog i logičkog mišljenja i zaključivanja, povećava motivaciju i ustrajnost učenika u radu, potiče bolje međusobne odnose u razredu, ali i izvan njega, razvija socijalne vještine i jača samopouzdanje i samopoštovanje učenika. Učitelj se pak usavršava u stvaranju i razvijanju suradničkog okruženja, ali i aktivnosti koje se uklapaju u već postojeće okolnosti.

Za provođenje kvalitetnog suradničkog učenja Peko i suradnici (2003; prema Kadum-Bošnjak, 2012) navode kvalitetnu interakciju među učenicima, učiteljima, roditeljima i

drugim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa, program i poučavanje, strukturiranje okruženja po mjeri učenika, proces stvaranja i primjene pravila te ulogu učitelja kao voditelja suradničkog učenja (Kadum-Bošnjak, 2012).

3.7. CILJEVI DEBATNOG PROGRAMA U ŠKOLI

3.7.1. RAZVOJ KRITIČKOG MIŠLJENJA

„Kritičko mišljenje je samovođeno, samodisciplinirano, samokontrolirano i samokorigirajuće mišljenje koje zahtijeva stroge standarde promišljenih postupaka te nameće djelotvornu komunikaciju i sposobnost rješavanja problema te obvezu da se nadjača naš urođeni egocentrizam i sociocentrizam.“ (Paul i Elder, 2004; prema Bjelanović Dijanić, 2012). Ono je neovisno mišljenje koje se temelji na informaciji koja predstavlja polaznu točku mišljenja pa je stoga svaka informacija start, a ne cilj učenja. Počinje pitanjima i problemima na način da se krene od neke postavke koju treba preispitati, usporediti sa suprotnim stajalištima, izgraditi potporni sustav uvjerenja te potom zauzeti stav. Zahtijeva razložnu argumentaciju s četiri elementa: tvrdnja, razlozi, dokazi, jamstvo. Mnogi stručnjaci upravo razvijanje kritičkog mišljenja navode kao obrazovni ideal. Razvoj kritičkog mišljenja uz političku pismenost i aktivno sudjelovanje također je jedna od tri ključne sposobnosti koje se nastoje razviti kroz edukaciju mladih kako bi postali odgovorni građani. Naglašavaju dva pristupa poučavanju kritičkog mišljenja. U prvom, »infuzija« pristupu, jasno je i očito da se uz sadržaj predmeta paralelno poučavaju i vještine kritičkog mišljenja, dok se u drugom, «ugrađenom» pristupu te vještine potiču indirektno bez da se učenicima o tome išta govori. Bez obzira o kojem pristupu se radi, najbolji način razvijanja i svladavanja kritičkog mišljenja kod učenika jest ugraditi ga u način pristupa nastavnom gradivu. Kako bi se uspješno provodili, nastavnici bi trebali osigurati vrijeme za uvježbavanje kritičkog mišljenja, osigurati učenicima okruženje lišeno rizika od podsmjeha i poruge, izraziti uvjerenje u sposobnost svih učenika za donošenje kritičkih sudova i cijeliti svaki od njih. Učenici, kako bi djelotvorno kritički mislili, moraju razviti samopouzdanje i svijest o vrijednosti svoga mišljenja i ideja, aktivno se uključiti u proces učenja, s uvažavanjem slušati raznovrsna mišljenja te biti spremni izraziti svoj sud. Upravo u debati moguće je iskoristiti

sve navedene komponente za razvoj kritičkog mišljenja kod učenika (Bjelanović Dijanić, 2012).

3.7.2. RAZVOJ KOMUNIKACIJSKIH VJEŠTINA

Komunikacija kao prenošenje i razmjena značenja poruke i iskustva neizostavna je komponenta života. Komuniciramo kako bismo prenijeli informaciju, obavili zadatak, iskazali osjećaje, ostavili dojam. Razvijene vještine te vrste nužne su na svakom životnom koraku, u svakom poslu i u svemu što radimo. Davanjem u zadatak učeniku da izloži svoje stajalište, odnosno stajalište svoje ekipe, zahtijeva od njega poseban angažman i postepeno jačanje komunikacijskih vještina. Učenik vrlo brzo shvaća da što je njegov govor uvjerljiviji, sistematičniji i govornički potpuniji, to će brže privući pažnju slušatelja i pridobiti ga na svoju „stranu“. Tako naučene vještine primjenjive su kasnije u svim životnim situacija, od posla do svakodnevnog života.

3.7.3. RAZVOJ SOCIJALNIH VJEŠTINA

Socijalne vještine su sposobnosti prilagođivanja i pozitivnog ponašanja koje omogućuju osobama da se uspješno nose sa zahtjevima i izazovima koje pred njih postavlja život svakoga dana. Obuhvaća donošenje odluka i rješavanje problema, kreativno i kritičko mišljenje, komunikaciju i međuljudske odnose, svijest o sebi, nošenje s emocijama i uzrocima stresa. Veliki dio ljudskog ponašanja, pogotovo socijalnih vještina stječe se, a ne dobiva rođenjem, što omogućava da se na njihov razvoj djeluje. Postati socijalno kompetentna osoba znači usvojiti prosocijalna ponašanja i određene vještine koje omogućavaju razumijevanje svoje okoline i djelotvorno snalaženje u svakodnevnim životnim situacijama. Školska je dob posebno bitno razdoblje za razvijanje socijalnih vještina kod učenika te ih je u tom periodu potrebno posebno unapređivati. U tom razdoblju učenici provode skoro više vremena s nastavnikom nego s vlastitom obitelji pa zato na njega pada posebna zadaća i neizostavna je karika u razvoju socijalnih vještina kod učenika. Korištenje suradničkog učenja (debata je jedan od primjera) u organiziranju nastave kojem je cilj

zajedničko rješavanje problema vodi razvoju intelektualnih i socijalnih vještina (Kralj, 2014).

3.7.4. RAZVOJ SAMOPOŠTOVANJA

Samopoštovanje je slika koju imamo o sebi samima i prema kojoj vrednujemo ono što činimo, što jesmo i što postizemo. Na početku života veliku važnost u stvaranju naše slike o nama samima imaju roditelji i značajne osobe koje nas okružuju, a kasnije veliku ulogu o tome preuzimaju naši nastavnici i kolege iz razreda.

Način na koji dijete vidi sebe, značajno utječe na njegove osjećaje, rad i na njegovo postignuće. Što ima veće samopoštovanje, bit će uvjerenije u svoje sposobnosti, lakše će nalaziti prijatelje, lakše donositi odluke. Ljudi visokog samopoštovanja općenito su uspješniji u životu. Samopoštovanje utječe na školski uspjeh jer učenici koji imaju pozitivno mišljenje o sebi, češće imaju bolji uspjeh u školi. Na drugu stranu pak, dobar školski uspjeh opet povećava njihovo samopoštovanje. Suprotno, učenici koji imaju lošiji uspjeh u školi, često imaju i nisko samopoštovanje. Nisko samopoštovanje kod većine djece može pridonijeti emocionalnim problemima, a može doći i do depresije, maloljetničke delinkvencije, anoreksije i drugih ozbiljnih psihičkih poremećaja (Udruga roditelja Korak po korak).

3.7.5. RAZVOJ DEMOKRATSKOG PONAŠANJA

Škola mora biti mjesto na kojem se potiču i stječu osobna iskustva u demokratskim postupcima. Obrazovanje o demokraciji ostvaruje se na više načina. Prvo, u školi se stječu osnovna znanja o demokraciji i formiraju se stavovi o različitim aspektima društvene stvarnosti. Osim toga, školske situacije omogućavaju učenicima neposredno sudjelovanje u odlučivanju o organizaciji školskog života. Pored utjecaja obrazovnih sadržaja pojedinih školskih predmeta, razvoju demokratske orijentacije učenika doprinose metode i oblici nastavnog rada, osoba nastavnika, organizacija školskog života i psihosocijalna klima škole u cjelini. Važan cilj suvremene škole jest obrazovanje mladih za demokraciju i život u građanskom društvu, čiji rezultat treba biti razvoj demokratske ličnosti učenika. Jedan od

preuvjeta za razvoj demokratske ličnosti i demokratskog ponašanja je razvoj prosocijalnih vrijednosti. Značajan motiv prosocijalnog ponašanja čini socijalna odgovornost, koja uključuje osjećanje odgovornosti za vlastite postupke i njihove posljedice na druge. Učenike koji prihvaćaju demokratske vrijednosti karakteriziraju tolerancija, neautoritarnost i nekomformizam. Nekritičko pokoravanje autoritetu i prihvaćanje mišljenja većine predstavlja ozbiljnu smetnju razvoju demokratskih vrijednosti. Razvijanje autonomne ličnosti otporne na socijalne pritiske i utjecaje autoriteta jedan od ključnih ciljeva obrazovanja za demokraciju (Stojković, 2010).

3.7.6. VREDNOVANJE INFORMACIJA

U današnjem svijetu koji je prepun informacija često je teško „filtrirati“ upravo one korisne i relevantne. Istina je da su, posebice razvojem interneta, informacije postale dostupnije nego ikad, ali baš zbog toga potrebna je kvalitetna selekcija istih. Kod pripreme slučaja za debatu učenici moraju dobro proučiti potrebnu literaturu i kritički sagledati izvore. Pri tome se stvara vrijedno iskustvo proučavanja i vrednovanja informacija koje će imati velike primjene u daljnjem školovanju, u radu i u drugim segmentima života.

3.7.7. DUGOROČNI CILJ

Svi navedeni ciljevi debatnog programa dovode do ostvarenja dugoročnog cilja : pretvaranja učenika iz pasivnih slušatelja u aktivne sudionike stvaranja znanja kroz samostalno istraživanje, raspravu, postavljanje pitanja i dijalog. Zadaća svakog nastavnika trebao bi biti odgoj učenika u smjeru kritičkog promatranja svijeta i kvalitetnijeg sudjelovanja u društvenom i građanskom životu. Upravo vještine koje kod učenika možemo razviti vježbanjem debate, javnog govorenja, argumentiranja i aktivnog slušanja, razvijaju kompletnu osobu koja ima upravo te kvalitete.

3.8. DEBATA U HRVATSKIM SREDNJIM ŠKOLAMA

Debata se u hrvatskim srednjim školama unutar predmeta Hrvatski jezik i književnost vrlo slabo obrađuje. Osim ako je nastavnik samostalno ne uklopi u neku drugu nastavnu jedinicu, mjesta za njenu obradu ima samo u sklopu Jezičnog izražavanja (Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta RH. Nastavni plan i program).

GIMNAZIJE

3. razred Dokazivanje (argumentiranje). Što je dokaz? Vrste dokaza. Važnost dokaza u raspravljačkim tekstovima.

4. razred Rasprava (diskusija). Strukturirana trodjelnost rasprave: teza, antiteza i sinteza ili postavljanje teze, dokazivanje teze i prihvaćanje ili odbacivanje odnosno modificiranje teze. Stručno nazivlje i profesionalizam u raspravi. Usmena i pismena rasprava.

ČETVEROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE

4.razred Rasprava (diskusija). Strukturirana trodjelnost rasprave: teza, antiteza i sinteza ili postavljanje teze, dokazivanje teze i prihvaćanje ili odbacivanje odnosno modificiranje teze. Stručno nazivlje i profesionalizam u raspravi. Usmena i pismena rasprava. Stručno argumentiranje, komentiranje i apeliranje...

TROGODIŠNJE STRUKOVNE ŠKOLE

3. razred Raspravljanje – Usmena i pisana ocjena, kritika, rasprava i izlaganje. Stručno nazivlje u raspravi. Trodjelnost rasprave: postavljanje teza, dokazivanje, prihvaćanje ili odbacivanje, odnosno preoblikovanje teze.

Iz navedenog je očito da za obradu debate kao nastavne cjeline postoji jako malo prostora. To rezultira i jako malom (ponegdje i nepostojećem) prostoru za debatu u udžbenicima srednjih škola. Za analizu sam uzela četiri važeća udžbenika hrvatskoga jezika te knjigu Jasne Šego „Kako postati uspješan govornik“, koja je priručnik retorike za učenike i studente i često se koristi kao udžbenik govorništva u srednjim školama.

Pandžić, V.(2001). Govorno i pismeno izražavanje u srednjim školama. Profil, Zagreb

- Udžbenik je namijenjen za četvrti razred srednje škole. U poglavlju „Usmena rasprava“ (223-229) daje pisani primjer jedne zamišljene rasprave nakon kojeg postavlja učenicima

pitanja o pročitanom. Pitanja se odnose na dojam učenika o raspravi, jeziku i govoru korištenom u njoj, uspjehu postignuća zadanih ciljeva te o tome kako bi se učenici ponašali da se nađu u sličnoj situaciji i kakve bi argumente koristili. Teorijski dio donosi definiciju rasprave, njenu strukturu i razine i načine priprema za raspravu.

Samardžija, M.(1998). Hrvatski jezik 4: udžbenik za 4. razred gimnazije. Školska knjiga, Zagreb

- U poglavlju „Diskusija“ autor navodi definiciju diskusije ili rasprave. Više se posvećuje samo temi diskusije i navodi kako ona mora biti „zanimljiva i sadržavati dovoljno diskutabilnih elemenata tj. takvi koji potiču suprotstavljena mišljenja i različite prosudbe“. Ističe se važnost određenosti cilja diskusije i zadaće sugovornika (diskutanata) te se navode zadaci voditelja ili moderatora diskusije: „da najavi temu diskusije, njen povod i cilj, da objasni što je u odabranoj temi diskutabilno, da predstavi sudionike u diskusiji (ako se ne poznaju), da vodi diskusiju pazeći da se diskutanti pridržavaju izabrane teme i vremena te na kraju pokuša sažeto oblikovati zaključke diskusije“. Navodi kako je u diskusiji potrebno „biti pribran i staložen, vlastite sudove uvjerljivo obrazlagati, podupirati i braniti argumentima, ne upuštati se u nepotrebne detalje, ne ponavljati što je u diskusiji već rečeno ako to nije nužno“.

Dujmović-Markusi, D.(2008). Fon Fon 3: udžbenik hrvatskog jezika za treći razred gimnazije/ Fon Fon 3: radna bilježnica iz hrvatskog jezika za treći razred gimnazije / Dujmović-Markusi,D., Pavić-Pezer,T.(2008). Fon Fon 4: udžbenik hrvatskog jezika za četvrti razred gimnazije. Profil, Zagreb

- U udžbeniku za treći razred autorica obrađuje temu dokazivanja navodeći definicije dokaza (argumenta) i dokazivanja (argumentacije). Učenicima daje primjere različitih dokazivanja i upozorava na logičke pogreške (paralogizmi i sofizmi). U udžbeniku se nalaze primjeri različitih raspravljачkih tekstova (recenzija znanstvenog djela, kazališna kritika, recenzija računalne igre i javni govor), a učenicima je dan zadatak da ih analiziraju. U radnoj bilježnici pod poglavljem „Jezično izražavanje: Dokazivanje“ nalaze se dva zadatka: „Služeći se argumentima iz čitateljskog iskustva, dokažite da je navedena tvrdnja točna: *Likovi koji predstavljaju nacionalne junake uvijek stavljaju opće dobro ispred vlastitih interesa.*“ i „Napišite tekst u kojem ćete dokazati da je čitanje potrebno čovjeku za njegov emocionalni i intelektualni razvoj. Pritom upotrijebite barem tri dokaza iz različitih područja: umjetnosti, znanosti i vlastitog iskustva.“.

U udžbeniku za četvrti razred u sklopu jedinice „Rasprava“, u uvodnom dijelu, autorica učenicima daje zadatak da zamisle kako moraju sudjelovati u raspravi o televiziji stvarnosti (Reality TV) i da pripreme nacrt za nju. Navodi definiciju rasprave i detaljnije analizira njenu kompoziciju. Naveden je i primjer rasprave na temu televizije stvarnosti nakon čitanja koje učenici moraju odgovoriti na sljedeća pitanja: „Izdvojite tvrdnju iznesenu u uvodnom dijelu. Uočite kojim argumentima autori uvjeravaju čitatelja u ispravnost svoje tvrdnje. Ispišite iz zaključka rečenicu u kojoj su precizno ujedinjeni rezultati istraživanja.“. U radnoj bilježnici za četvrti razred ne postoje zadaci povezani s tim poglavljem.

Šego, J.(2005). Kako postati uspješan govornik. Profil, Zagreb

- S obzirom da je knjiga „Kako postati uspješan govornik“, koja se često koristi kao udžbenik govorništva u srednjim školama, priručnik retorike za udžbenike i studente, očekivano više pažnje posvećuje debati. Autorica u naslovu ne radi razliku između rasprave i debate (naziv poglavlja je „Rasprava/debata“), a u daljnjem tekstu navodi definiciju i objašnjenje teme, objašnjava kako bi se raspravljajući, odnosno debatanti trebali ponašati i daje upute sudionicima rasprave. Ovo je prvi udžbenik u kojem se konkretno spominje debata i njene vrste. Tako je tu detaljnije objašnjena Karl Popper debata, njen tijek i uloge njezinih sudionika. Definirani su kriteriji odabira pobjednika debate te bodovanje debatanata, različite pogreške koje govornici mogu napraviti te zadaće sudaca. Autorica navodi dobre strane raspravljanja te kao primjer nudi argumentaciju afirmacijske i negacijske ekipe na tezu „Bolje je živjeti u selu nego u gradu“ te pitanja za unakrsno ispitivanje. U dijelu „Pitanja i zadaci“ učenicima daje za samostalni rad nekoliko teza („Nakon završene srednje škole treba odmah ići na studij“, „Treba ukinuti ocjene u hrvatskom školskom sustavu“, „Čovjek današnjeg svijeta zainteresiran je samo za novac“, „Retorika treba postati obvezatnim predmetom u hrvatskom školskom sustavu“), a oni moraju smisliti argumente za obje strane debate.

Očito je da je debata vrlo malo zastupljena u udžbenicima hrvatskog jezika za srednje škole. U većini njih se gotovo uopće ne spominje, eventualno u proširenoj temi rasprave. Jedan od razloga tome je zasigurno prenatrpanost nastavnog programa. Nastavnicima preostaje da samostalno s učenicima obrade temu debate te je uvedu u nastavu kao jedno od sredstava.

Sve veći broj škola u Hrvatskoj, posebno gimnazija, uvodi retoriku/govorništvo kao izborni predmet. Jedan od najboljih primjera takve prakse je i kopriivnička gimnazija „Fran Galović“

u kojoj se već dugi niz godina provodi nastava debate kao izbornog predmeta i upoznaje učenike s ljepotom javnog govora. No i u sklopu tog predmeta ne nalazi se puno mjesta za debatu. Prema izvedbenom planu i programu predmeta (Novosel, 2010) samo je jedan nastavni sat posvećen suvremenim govornim vrstama u sklopu kojih se nalazi i debata. Ipak, intenzivnije se obrađuju teme prikupljanja građe za govor, nacrt govora, izrada koncepta govora, logika i dokazivanje tvrdnji, glas i izgovor te neverbalna komunikacija koje sve imaju svoju funkciju u debati.

Prilikom odrađivanja prakse u sklopu kolegija „Metodika podučavanja govorništva“ imala sam priliku sudjelovati u nastavi govorništva u Privatnoj općoj gimnaziji i ekonomskoj školi „Svijet“. Tamo je nastava govorništva obavezna za učenike trećeg razreda ekonomskog usmjerenja, a gimnazijalci ju mogu slušati kao izborni predmet. Zbog samo jednog sata nastave tjedno, tema debate samo se „dotakla“, vrlo slično kao i u gimnaziji „Fran Galović“. Na temelju navedenog može se zaključiti da se u srednjim školama debata vrlo malo ili gotovo uopće ne obrađuje kao nastavna jedinica. Na nastavnicima ostaje da je svojom vlastitom voljom koriste u nastavi, a učenicima koji su zainteresirani da upišu izborni predmet govorništva ako se nudi u njihovoj školi ili učlanjenje u neki od školskih debatnih klubova.

3.9. MODIFIKACIJA DEBATE ZA NASTAVU – DN DEBATA

Budući da postojeće forme debata prvenstveno zbog malog broja sudionika nisu primjenjive za rad u nastavi, pravila su modificirana i nastala je debata u nastavi – takozvana DN debata (Lukić, 2013). U njoj sudjeluju dvije skupine po tri govornika (afirmacija i negacija), ali i ostali članovi razreda kao suci i postavljači pitanja u otvorenoj raspravi. Debatanti ranije moraju pripremiti argumentaciju, a debati je posvećen cijeli nastavni sat.

3.9.1. PRAVILA DN DEBATE

1. U debati sudjeluje 6 debatanata (3+3) i jedan mjerac vremena.
2. Ostatak učenika u razredu tijekom debate bilježi pitanja koja žele postaviti debatantima za vrijeme otvorene rasprave i odlučuju o pobjedniku rasprave.

3. Učenici koji sudjeluju u debati trebaju unaprijed pripremiti stajalište svoje skupine (case) i predat ga nastavniku najkasnije sedam dana prije debate.
4. Nastavnik pregledava smislenost i primjerenost argumenata oba slučaja, ali ne intervenira u pripremu osim ako je to baš nužno.
5. Debatanti moraju poštivati tijek i vremenski okvir debate.
6. U pojedinim govorima trebaju se iznositi sadržaji predviđeni za taj govor. Po završetku govora u načelu se izvodi debatan pljesak.
7. Nakon trećeg negacijskog govora započinje otvorena rasprava u kojoj svi učenici i nastavnik mogu debatantima postavljati pitanja.
8. Tijekom debate zabranjeno je laganje i iznošenje lažnih dokaza.
9. Učenici se trebaju pristojno odnositi jedni prema drugima i raspravljati bez vrijeđanja.
10. Nastavnik može, ali ne mora ocjenjivati debatu. Ako je ocjenjuje, prije prve debate mora jasno objasniti kriterije ocjenjivanja. Pobjeda u debati ne bi smjela biti kriterij ocjenjivanja.
11. Učenici moraju objektivno procijeniti koja je ekipa po njihovom mišljenju bila bolja i svoj glas dati javno (Lukić, 2013).

3.9.2. TIJEK DN DEBATE

A1 (3 minute)

Unakrsno ispitivanje (*cross-ex*) N>A (3 minute)

N1 (3 minute)

Unakrsno ispitivanje A>N (3 minute)

A2 (3 minute)

N2 (3 minute)

A3 (3 minute)

N3 (3 minute)

Otvorena rasprava (10 minuta)

Donošenje presude i ocjenjivanje (5 minuta)

3.9.3. ZADACI SUDIONIKA DN DEBATE:

Zadatak afirmacijske ekipe je dokazati tezu koristeći znanje s nastave i iz popratne literature kako bi oblikovali argumente. Negacijska ekipa mora osporiti tezu također koristeći znanje s nastave i dodatnu literaturu kako bi osporila afirmacijske argumente protuargumentima.

Zadaci govornika u DN debati trebali bi izgledati ovako:

A1 (Prvi govor afirmacijske ekipe)

- Iznosi tezu.
- Definira ključne pojmove.
- Iznosi argumente i dokaze afirmacijske skupine.
- Iskazuje temeljnu vrijednost na koju se negacijska skupina poziva.
- Radi logičke poveznice - kako se izneseni argument temelji na iznesenoj vrijednosti i kako dokazuje zadanu tezu?

Unakrsno ispitivanje N>A

- Bilo koji član negacijske skupine može postaviti pitanje bilo kojem članu afirmacijske skupine.
- Afirmacijska skupina mora odgovoriti na pitanje konkretno, bez protupitanja ili se na lukav način treba izvući iz nastale situacije.
- Pitanja trebaju biti pametno postavljena, odnosno takva da protivnik pokuša natjerati svog sugovornika u ispitivanju da prizna neku slabost vlastitog stajališta.
- Pitanja mogu biti usmjerena i na pojašnjenje određenih dijelova A1 govora, npr. definicija, temeljne vrijednosti ili argumenata.
- Ostatak učenika iz razreda zapisuje pitanja i može ih postaviti za vrijeme otvorene rasprave.

N1 (Prvi govor negacijske ekipe)

- Izražava neslaganje ekipe s tezom.
- Prihvaća definicije ili uvodi vlastite ako afirmacijske nisu objektivne.
- Iznosi argumente i dokaze negacijske skupine.
- Iskazuje temeljne vrijednosti na koje se negacija kao skupina poziva.
- Radi logičke poveznice - kako se izneseni argument temelji na iznesenoj vrijednosti i kako osporava zadanu tezu?

Unakrsno ispitivanje A>N

- Vrijede jednaka pravila kao i u prethodnom unakrsnom ispitivanju s tim da sad član afirmacijske ekipe ispituje člana negacijske ekipe.

A2 (Drugi govor afirmacijske ekipe)

- Odgovara na case negacijske ekipe, odnosno na one argumente koji su u direktnom sukobu (engl. *clashu*) s argumentima afirmacije.
- Jača stajalište vlastite ekipe dodatno obrazlažući argumente, temeljne vrijednosti i logičke poveznice. Pri tome je vrlo važno iskoristiti rezultate unakrsnog ispitivanja.
- Iznosi dokaze (engl. *evidence*) koji idu u prilog afirmacijskim argumentima.

N2 (Drugi govor negacijske ekipe)

- Odgovara na napad afirmacijske ekipe, odnosno na one argumente koji su u direktnom sukobu s argumentima negacije.
- Jača napad u odnosu na N1 govor.
- Jača stajalište vlastite ekipe dodatno obrazlažući argumente, temeljne vrijednosti i logičke poveznice. Pri tome je vrlo važno iskoristiti rezultate unakrsnog ispitivanja.
- Iznosi dokaze koji idu u prilog negacijskim argumentima.

A3 (Treći govor afirmacijske ekipe)

- Ističe glavno stajalište afirmacijske ekipe o tezi.
- U nekoliko rečenica ističe što je afirmacija kroz prethodna dva govora uspjela dokazati i obraniti u svome slučaju, a što je uspjela pobiti u slučaju negacije.
- U nekoliko rečenica iznosi zaključak afirmacijske strane i nudi odgovor na pitanje: Zašto bi afirmacijska ekipa trebala pobijediti u debati?

N3 (Treći govor negacijske ekipe)

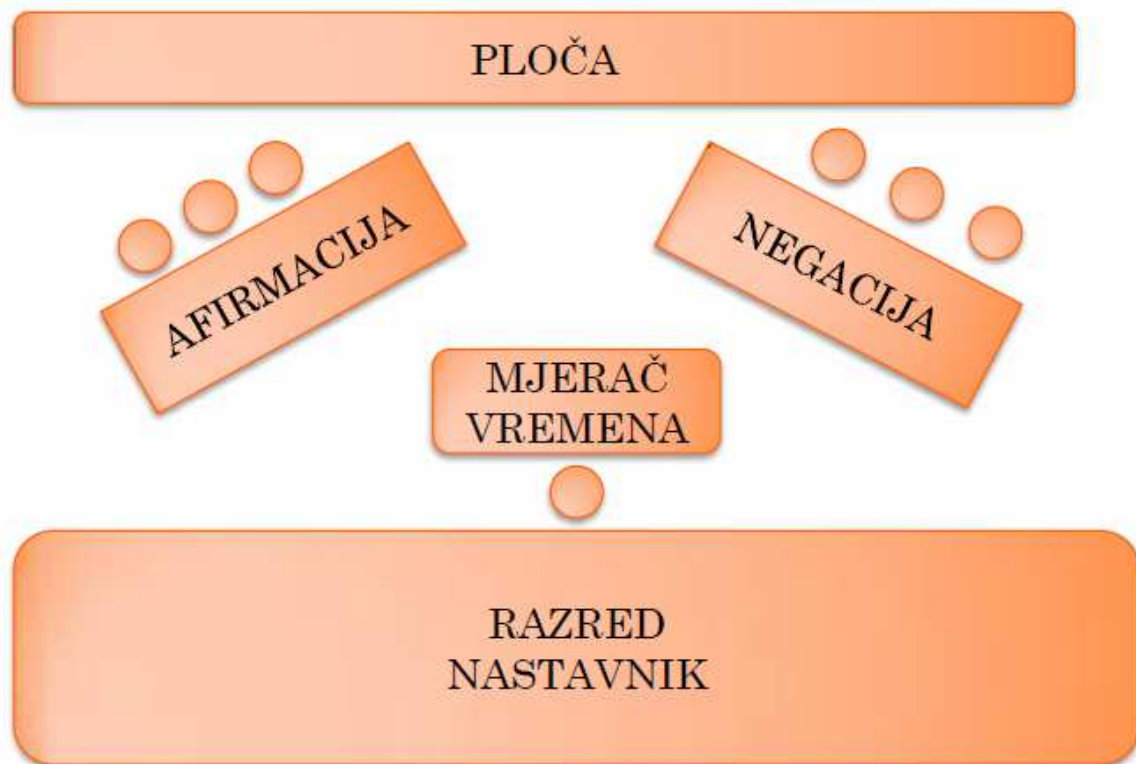
- Ističe glavno stajalište negacijske ekipe o tezi.
- U nekoliko rečenica ističe što je negacija kroz prethodna dva govora uspjela pobiti od afirmacijskog slučaja i što je uspjela dokazati od svog slučaja.
- U nekoliko rečenica iznosi zaključak negacijske strane i nudi odgovor na pitanje: Zašto bi negacijska ekipa trebala pobijediti u debati?

Osim šest govornika u debati bitnu ulogu ima mjerač vremena koji ne sudjeluje aktivno ni u jednoj fazi debate (priprema debate, održavanje govora, unakrsno ispitivanje), ali može sudjelovati u otvorenoj raspravi. On je tehnička podrška, odnosno učenik koji govornicima ukazuje na to koliko im je vremena ostalo do kraja govora ili unakrsnog ispitivanja. Oznake koje pokazuje su: “3 minute do kraja”, “2 minute do kraja”, “1 minuta do kraja”, “1/2 minute do kraja”, “10 sekundi do kraja”, “kraj”.

Otvorena rasprava traje 10 minuta i započinje nakon trećeg govora negacijske ekipe. To je dio u kojem je posebno angažiran ostatak razreda postavljanjem pitanja koja su pažljivo

zapisana tijekom trajanja debate i koja će učenicima pomoći da donesu odluku o konačnom pobjedniku. Bilo tko iz razreda (učenik ili nastavnik) može postaviti pitanje bilo kojem debatantu. Nastavnik je moderator rasprave što znači da daje mogućnost postavljanja pitanja zainteresiranim učenicima, a ako razred nije dovoljno motiviran, prvi postavlja pitanja i pokreće raspravu.

Na kraju učenici prema jasno definiranim kriterijima jedan po jedan daju svoj glas afirmacijskoj ili negacijskoj ekipi, a glas može dati i nastavnik. Mjerač vremena na ploči zbraja glasove te pobjedu odnosi ekipa s većim brojem glasova. Nastavnik govori i obrazlaže ocjene za svakog pojedinog debatanta, ali i za učenike u publici koji su bili posebno aktivni u otvorenoj raspravi (Lukić, 2013).

slika 1. Prikaz razreda za DN debatu (Lukić, 2013)

3.10. PISMENA PRIPREMA ZA NASTAVNI SAT GOVORNIŠTVA

1. NASTAVNA CJELINA: Govorničke vrste

2. NASTAVNA JEDINICA: Debata

3. VRSTA NASTAVNOG SATA: Usvajanje novog gradiva i praktična primjena naučenog

4. IZVORI ZA IZRADU PRIPREME:

- Škarić, I. (2000). Temeljni suvremenog govorništva. Zagreb: Školska knjiga.
- Šego, J. (2005). Kako postati uspješan govornik. Zagreb: Profil International.
- Auer, J.J., Jenkinson, E.B. (1971). Essays on Teaching Speech in the High School. London: Indiana University Press.
- Ajduković, D. (2008). Pravila Karl Popper debate. Hrvatsko debatno društvo.

5. ZADACI NASTAVE:

a) obrazovni

- Upoznati učenike s debatnom kao govorničkom vrstom te njenom primjenom u svakodnevnom životu.
- Naučiti učenike kako dobro pripremiti debatu pronaći potrebne izvore i organizirati svoju argumentaciju.

b) funkcionalni

- Poboľjšati izražavanje vlastitog i kritičkog mišljenja kod učenika.
- Potaknuti učenike na sagledavanje određene teme s više različitih aspekata.

c) odgojni

- Debata zahtijeva od učenika određenu disciplinu, kao i aktivno slušanje i sudjelovanje. Učenici će upoznati debatni bonton, naučiti izražavati svoje mišljenje u za to predviđeno vrijeme te izvježbati pažljivo slušanje kolega i vođenje bilješki.

6. NASTAVNE METODE

- Usmeno izlaganje nastavnika

- Grupni rad učenika
- Demonstracija debate
- Analiza naučenog gradiva
- Ispravak eventualnih pogrešaka

7. NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA

- Power Point prezentacija
- Literatura za izradu slučaja

8. OBLICI RADA U NASTAVI

- Frontalni
- Individualni
- Grupni
- Debata

9. STRUKTURA I TRAJANJE NASTAVNOG SATA

I) UVOD (5 minuta)

- Ponavljanje naučenog gradiva o argumentaciji
- Učenicima se postavlja pitanje jesu li se ikada susreli s pojmom debate. Koje vrste debate poznaju?

II) OBRADA NOVOG GRADIVA (10 min)

- Definicija debate
- Vrste debate
- Argumentacija u debati
- Ustroj debate

III) PRAKTIČNA PRIMJENA NAUČENOG GRADIVA (25 min)

- Učenici se dijele na dvije skupine po tri i tako čine afirmacijsku i negacijsku ekipu.
- Određuje se teza: „Bračna jednakost trebala bi biti ustavno pravo svih građana“
- Učenicima u afirmacijskoj i negacijskoj ekipi daje se 5 minuta za pripremu argumentacije i govora
- Određuje se mjeritelj vremena.

- Ostatku razreda daje se u zadatak da pažljivo prate i bilježe govore obje ekipe jer će na kraju debate moći postavljati pitanja i odlučivati o konačnom pobjedniku.
- Počinje DN debata u nešto skraćenoj verziji gdje sva tri govora afirmacije i negacije traju po 2 minute, a nakon prvih govora izvodi se unakrsno ispitivanje koje također traje 2 minute.
- Na kraju debate ostatak razreda koji je vodio bilješke iznosi svoje komentar i eventualna pitanja vezana uz debatu.
- Glasanjem se određuje pobjednik debate.

IV) ZAKLJUČNO PONAVLJANJE (5 min)

- Ponaavljanje osnovnih pojmova vezanih uz debatu
- Isticanje važnosti dobre argumentacije u raspravi i sagledavanja problema iz više različitih kuteva.
- Dobivanje domaće zadaće - Smisliti tri teze za debatu i za svaku odrediti po tri jaka argumenta afirmacije i negacije.

3.10.1. PLAN PLOČE (PowerPoint prezentacija)

DEBATA

- = razgovor na temu o kojoj sudionici zauzimaju oprečna stajališta
- sudjeluju dvije suprotstavljene skupine uz prisutnost sudaca – slušatelja
- cilj nije natjecanje, već razborito razrješenje dileme te zbog toga njen ishod ovisi o argumentaciji, logičnosti i oštroumnosti

VRSTE DEBATE

- Karl Popper (KP) debata (DN debata – prilagodba za školu)
- Parlamentarna debata
- Oxford Style debata

- Lincoln-Douglas debata

USTROJ DEBATE

- Zadatak afirmacijske ekipe jest dokazati tezu koristeći znanje s nastave i iz popratne literature kako bi oblikovali argumente.
- Negacijska ekipa mora osporiti tezu također koristeći znanje s nastave i dodatnu literaturu kako bi osporila afirmacijske argumente protuargumentima

ARGUMENTACIJA U DEBATI

- **Argument** je tvrdnja koja je racionalno potkrepljena odnosno koja osim samo izjavne rečenice ima još i dokaze, objašnjenje što se time dokazuje te smisao - jasan razlog zašto je baš ta tvrdnja relevantna za pojedinu diskusiju.
- **Argumentacija** je komunikacija u kojoj uz pomoć racionalnog obrazloženja pokušavamo naše mišljenje poopćiti, tj. učiniti ga prihvatljivim za druge; racionalno obrazlaganje stavova.

Primjer teze: Treba zabraniti pušenje

ARGUMENT: ŠTETNOST PUŠENJA

TVRDNJA(zašto zabraniti pušenje): PUŠENJE JE ŠTETNO

OBRAZLOŽENJE (kako to da smo odabrali ovu tvrdnju): OPISATI NA KOJE SVE NAČINE PUŠENJE ŠTETI TE ISTO OBRAZLOŽENJE POTKRIJEPITI DOKAZIMA.

PRETPOSTAVKA (što smo time željeli reći, kako to povezujemo sa tezom): DOKAZATI DA DRŽAVA TREBA ZABRANITI ONO ŠTO JE ŠTETNO I POTKRIJEPITI DOKAZIMA DA DRŽAVA INTERVENIRA I U DRUGIM U SLUČAJEVIMA KADA JE NEŠTO ŠTETNO.

3.11. TEZE ZA DEBATU

Debata se može koristiti u različitim predmetima, a ovo su samo neki od primjera teza za debatu u srednjim školama:

BIOLOGIJA

- Treba dopustiti kloniranje ljudskih bića.
- Treba dopustiti testiranje lijekova i kozmetike na životinjama.
- Treba zabraniti genetski modificirane usjeve.
- Vegetarijanstvo je dobro za zdravlje.

ETIKA/VJERONAUK

- Treba dopustiti umjetnu oplodnju osobama starijim od 60 godina.
- Treba dopustiti usvajanje djece istospolnim zajednicama.
- Lake droge trebaju biti legalizirane.
- Pobačaj treba biti legalan.
- Treba dopustiti mučenje prilikom ispitivanja terorista.
- Učenike srednjih škola treba testirati na droge.
- Treba uvesti smrtnu kaznu.

FILOZOFIJA

- Skepticizam je opravdan.
- „Homo faber“ je idealna slika čovjeka.
- Empirizam je bolji od racionalizma.

PIG

- Državnim tijelima treba omogućiti čitanje privatne elektroničke pošte.
- Zatvorenima treba ukinuti pravo glasovanja na izborima.
- Izravna demokracija je bolja od neizravne.
- Bračna jednakost trebala bi biti ustavno pravo svih građana.
- Treba reformirati izborni sustav.

INFORMATIKA

- Treba inzistirati na uporabi softvera otvorenoga koda u obrazovnim institucijama.
- Internet je siguran medij.
- Komercijalni programi su bolji od OpenSouca.
- PC je bolji od MAC-a.

SOCIOLOGIJA

- Treba produljiti zakonsku dob za odlazak u mirovinu.
- Građani treće dobi trebaju biti smješteni u posebnim ustanovama.
- Roditeljima treba dopustiti školovanje djece kod kuće.

POVIJEST

- U hrvatskim srednjim školama trebalo bi se učiti više o Domovinskom ratu.
- U nastavi povijesti trebali bi biti zastupljeni dokumentarni filmovi povijesne tematike.

HRVATSKI JEZIK

- U obaveznu lektiru treba uvesti i popularne knjige.

4. ZAKLJUČAK

Debata kao govornička vrsta zanimljiva je u natjecateljskom obliku, efektan je format u medijima i vrlo često je prisutna u svakodnevnom životu. No ona je osim svega toga vrlo bitan faktor u obrazovanju.

Kao nastavno pomagalo, pomaže učenicima ispitati dodatnu literaturu za potkrjepljenje određenih tvrdnji, usustaviti svoje mišljenje, sastaviti govor i prezentirati sustavno i organizirano savladano gradivo. Kao natjecateljski oblik, budi u učenicima pozitivan natjecateljski duh, ali i poštovanje prema sugovorniku, odnosno, u ovom slučaju, protivniku. Svi segmenti debatiranja, počevši do same izrade pripreme pa sve do same izvedbe govora i ocjenjivanja debate imaju bitnu ulogu u obrazovanju i odgoju učenika i donose beneficije koje će lako biti vidljive jednog dana u daljnjem školovanju i na poslu. Razvijaju kod učenika želju za znanjem, natjecanjem i komunikacijom te tako formiraju kulturne, obrazovane, racionalne i demokratski orijentirane građane.

5. SAŽETAK

Rad govori o metodičkom pristupu debati u nastavi, o korištenju debate kao nastavnog pomagala prvenstveno u predmetima društveno-humanističke orijentacije, ali i o debati kao zasebnom predmetu ili u sklopu nastave govorništva. Prikazane su različite vrste debate i njihove modifikacije za rad s učenicima u nastavi. Rad odgovara na pitanje zašto koristiti debatu u nastavi i navodi ciljeve debatnog programa u školi: razvoj kritičkog mišljenja, razvoj komunikacijskih i socijalnih vještina, razvoj poštovanja, demokratskog ponašanja i stjecanje iskustva u vrednovanju informacija kod učenika prvenstveno u srednjim školama.

Ključne riječi: *debata, debata u nastavi, metodika, suradničko učenje*

6. SUMMARY

The thesis deals not only with the methodological approach to debate in class, the use of debate as a class tool, especially in teaching the subjects closely related to the humanities, but also with debate as a separate subject and as part of the subject of rhetoric. Different types of debate as well as modified versions of these types, which can be used with students in class, are examined. In this thesis we have tried to answer the question why it is useful to use debate in class. We have also identified the main goal of the debate program in school, which is to develop critical thinking, communicational and social skills, respect toward others, democratic forms of behavior as well as to enable the high-school students to gain experience in the information assessment.

Key words: *debate, debate in schools, methodics, cooperative learning*

7. POPIS LITERATURE

- **Ajduković, D.**(2008). *Pravila Karl Popper debate: Prevedeno i prilagođeno prema službenim pravilima IDEA-e*. Hrvatsko debatno društvo.
- **Ajduković, D., Čorkalo Biruški, D.** (2008). *Promjena stava i potreba za spoznajom kod debatanata i nedebaranata*. Pedagogijska istraživanja, 5 (1), 46-59.
- **Andrew, Donna T.**(1996). *Popular Culture and Public Debate*. The Historical Journal, Vol. 39, Issue 02 (Cambridge University Press.), 406.
- **Auer, J.J., Jenkinson, E.B.** (1971). *Essays on Teaching Speech in the Hight School*. London: Indiana University Press. *Auer, J.J., Jenkinson, E.B. (1971). Essays on Teaching Speech in the Hight School*. London: Indiana University Press.
- **Bjelanović Dijanić, Ž.**(2012). *Neke metode za razvoj kritičkog mišljenja učenika po ERR sustavu*. Metodčki ogledi, 19 (2012) 1, 163–179.
- **Broda-Bahm, K., Kempf, D. etc.** (2004). *Argument and audience : Presenting debate in public settings*. New York : International Debate Education Association.
- **Cerović, D.** (2009). *Pravila parlamentarne debate*. <http://www.drazencerovic.me> (27.11.2014.)
- **Dujmović-Markusi, D.** (2008). *Fon Fon 3 : udžbenik hrvatskog jezika za treći razred gimnazije*. Zagreb: Profil.
- **Dujmović-Markusi, D.** (2008). *Fon Fon 3 : radna bilježnica iz hrvatskog jezika za treći razred gimnazije*. Zagreb: Profil.
- **Dujmović-Markusi, D., Pavić-Pezer, T.** (2008). *Fon Fon 4 : udžbenik hrvatskog jezika za četvrti razred gimnazije*. Zagreb: Profil.
- **Haapala, T.** (2012). *Debating societies, the art of rhetoric and the British House of Commons: Parliamentary culture of debate before and afer the 1832 reform*. Res Publica: Revista de Filosofia Politica, 27 (2012), 25-35.
- **Hrvatsko debatno društvo**. <http://www.hdd.hr/> (22.11.2014.)
- **International debate education association**. <http://www.idebate.org> (22.11.2014.)
- **Jerome L., Algarra, B.** (2005). *Debating debating: a reflection on the place of debating within secondary schools*. The Curriculum Journal, Vol.16, No. 4, 493-508.

- **Johnson, Steven L.** (2009). *Winning debates : A guide to debating in the style of the world universities debating championships*. New York: International debate education association.
- **Kadum-Bošnjak, S.** (2012). *Suradničko učenje*. Metodčki ogledi, Vol.19, No. 1.
- **Kvintilijan, M. F.** (1985). *Obrazovanje govornika*. Sarajevo: SOUR „Veselin Masleša“.
- **Kralj, D.** (2014). *Socijalna kompetencija djeteta: zašto je važna i kako ju razvijati*. Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba. [http:// www.poliklinika-djeca.hr](http://www.poliklinika-djeca.hr) (31.01.2015.)
- **Lukić, I.** (2013). *Debata kao nastavna metoda u predmetima društveno-humanističkog područja*. Agencija za odgoj i obrazovanje <http://www.azoo.hr> (29.01.2015.)
- **Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta RH.** *Nastavni plan i program*. URL www.public.mzos.hr. (27.09.2014.)
- **Nebel, J., Davis, R. W. i dr.** (2013). *Teaching philosophy through Lincoln – Douglas Debate*. Teaching Philosophy, Vol. 36, No 3.
- **Novosel, L.** (2010). *Nastava izbornog predmeta Govorništva u Gimnaziji „Fran Galović“ Koprivnica*. Pogled kroz prozor <http://pogledkrozprozor.wordpress.com> (02.02.2015.)
- **Oxford Union.** <http://www.oxford-union.org> (18.01.2015.)
- **Pandžić, V.** (2001). *Govorno i pismeno izražavanje u srednjim školama*. Zagreb: Profil
- **Popović, S.** (1987). *Govorništvo u teoriji i praksi*. Beograd: Književne novine.
- **Rennau Tumposky, N.** (2004). *The Debate Debate*. The Clearing House, Vol. 78, No. 2, 52-55.
- **Samardžija, M.** (1998). *Hrvatski jezik 4 . udžbenik za 4. razred gimnazije*. Zagreb : Profil.
- **Stojković, N.** (2010). *Razvijanje demokratskih vrednosti učenika osnovne škole*. Pedagoška stvarnost, vol. 5-6, br. 9-10, 789-807.
- **Šego, J.** (2005). *Kako postati uspješan govornik*. Zagreb: Profil International.
- **Škarić, I.** (2000). *Temeljni suvremenog govorništva*. Zagreb: Školska knjiga.
- **Škarić, I.** (1988). *U potrazi za izgubljenim govorom*. Zagreb: Školska knjiga.
- **Udruga roditelja Korak po korak.** <http://www.udrugaroditeljapk.hr>

- **Vasić, S.** (1980). *Veština govorenja*. Beograd: Beogradski izavačko-grafički zavod.
- **Walker, M., Warhurst, C.** (2000). *In Most Classes You Sit Around Very Quietly at a Table and get Lectured at...: debates, assessment and student learning*. *Teaching in Higher Education*, Vol.5, No.1, 33-49.